

ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Δημήτριος Ἄ. Φιλίππου

Κάτω Γατζέα
385 00 Βόλος

Δυὸ λόγια γιὰ τὴν ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ — Ἐτούτες οἱ σελίδες σκοπὸ ἔχουν νὰ παρουσιάσουν ὀρισμένα βιβλία ποὺ θὰ ἐνδιέφεραν τὶς Τεχνίτριες καὶ τοὺς Τεχνίτες. Κάθε συνδρομὴ στὴν παρουσίαση νέων βιβλίων (ἀλλὰ καὶ ὄχι τόσο νέων) γύρω ἀπὸ τὸ ΤεΧ καὶ τὴν τυπογραφία εἶναι καλοδεχούμενη. (Οἱ περίεργοι ἀναγνώστες μποροῦν ἐπίσης νὰ σημειώσουν ὅτι τὸν τίτλο «Βιβλίο-Παρουσίαση» τὸν δανειστήκαμε ἀπὸ κάποιες καθημερινὲς ἐφημερίδες, ἀλλὰ ἐλπίζουμε ὅτι — μιὰς καὶ πρόκειται γιὰ ἓνα τόσο μικρὸ δάνειο — θὰ μᾶς τὸ χαρίσουν.)

*
* *
*

Ν. Ε. Σκιαδᾶς, Χρονικὸ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας, τόμος α', 1476–1828: Σκλαβιά–Διαφωτισμός–Ἐπανάσταση, β' ἔκδοση, Gutenberg, Ἀθήνα 1982. Σελ. 325. Χωρὶς ISBN. Τιμὴ 14,67 € (5.000 δρχ.).

—————, **Χρονικὸ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας, τόμος β', 1829–1862: Μαχόμενη τυπογραφία–Σύμμικτα,** Gutenberg, Ἀθήνα 1981. Σελ. 395. Χωρὶς ISBN. Τιμὴ 14,67 € (5.000 δρχ.).

—————, **Χρονικὸ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας, τόμος γ', 1863–1909: Μαχόμενη τυπογραφία–Σύμμικτα,** Gutenberg, Ἀθήνα 1982. Σελ. 428. Χωρὶς ISBN. Τιμὴ 14,67 € (5.000 δρχ.).

Διατίθενται ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα.

Τὸν Νίκο Σκιαδᾶ τὸν ἀναφέραμε στὸ 2ο τεύχος τοῦ *Εύτύπου* ὡς τὸν συγγραφέα τοῦ μοναδικοῦ ἴσως ἑλληνικοῦ βιβλίου μὲ στοιχειώδεις κανόνες τυπογραφικῆς δεοντολογίας.¹ Ὅμως ὁ Νίκος Σκιαδᾶς, ἐκτὸς ἀπὸ παλαιμάχος τυπογράφος μὲ

¹ Νίκος Ε. Σκιαδᾶς, *Γιὰ τὴν τυπογραφικὴ δεοντολογία*, Ἐκδόσεις Gutenberg, Ἀθήνα 1992. Σελ. 95. ISBN 960-01-0340-2.

άποψη για την αισθητική του βιβλίου, είναι επίσης γνωστός ως συγγραφέας παιδικών βιβλίων και κυρίως ως ιστορικός της ελληνικής τυπογραφίας.

Το πρώτο του βιβλίο, με τίτλο *Χρονικό της τυπογραφίας*, κυκλοφόρησε το 1966. Ένα χρόνο μετά, το βιβλίο εκείνο κατασχέθηκε από τις Αρχές της Δικτατορίας (ήταν άραγε τόσο ανατρεπτικό;). Με βάση το πρώτο του βιβλίο και με την ενθάρυνση του Γιώργου Δαρδανού, ιδρυτή των Εκδόσεων Gutenberg, ο Σκιαδάς κυκλοφόρησε το 1976 ένα νέο βιβλίο με τίτλο *Χρονικό της ελληνικής τυπογραφίας*, στο οποίο περιγράφει την ιστορία της ελληνικής τυπογραφίας από τον 15ο αιώνα. Έως την ίδρυση του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους το 1828. Το βιβλίο αυτό γνώρισε τόση εμπορική επιτυχία, ώστε το 1982 βγήκε και σε δεύτερη έκδοση. Έναν χρόνο πριν, το 1981, ο Σκιαδάς είχε κυκλοφορήσει έναν δεύτερο τόμο με την ιστορία της ελληνικής τυπογραφίας στα χρόνια της Βαυαροκρατίας (1828–1867). Τέλος, το 1982, ο Σκιαδάς κυκλοφόρησε τον τρίτο και τελικό τόμο της ιστορίας της ελληνικής τυπογραφίας, ο οποίος καλύπτει τα ύστερα χρόνια του 19ου αιώνα. Έως το 1909.

Είμαστε τυχεροί που και τα τρία αυτά βιβλία εξακολουθούν να κυκλοφορούν, γιατί πρόκειται για βιβλία εξαιρετικής τυπογραφικής μαστοριάς με πολύ όμορφες εικόνες, κοσμήματα (βινιέτες) και πρωτογράμματα (λετρίνες). Τα βιβλία είναι δε στοιχειοθετημένα στην μονοτυπία των Άφών Παληβογιάννη και έχουν σελιδοποιηθεί με την επιμέλεια δύο παλιών τυπογράφων: του συγγραφέα και του εκδότη, που κι αυτός προέρχεται από το τυπογραφικό συνάφι.

Στις σελίδες αυτού του τρίτου έργου, ο αναγνώστης μαθαίνει πώς κυκλοφόρησε η *Γραμματική* του Κωνσταντίνου Λασκάρεως στο Μεδιολάνο (Μιλάνο) το 1476, πώς πλήρωσε ο σιατιστινός τυπογράφος Γεώργιος Πούλιος την συνεργασία του με τον Ρήγα Φεραίο, πώς έστησε τα πρώτα τυπογραφεία της ελεύθερης Ελλάδας ο Κωνσταντίνος Τόμπρας, και, τέλος, ποιό ήταν το Τυπογραφείο της Έστίας και πώς αυτό διαλύθηκε επειδή ένας από τους ιδιοκτήτες του συνεργάστηκε με τους Γερμανούς κατά την περίοδο της Ναζιστικής Κατοχής.

Στο *Χρονικό* του Σκιαδά, δεν βρίσκουμε πληροφορίες για την ιστορική εξέλιξη της αισθητικής του ελληνικού βιβλίου. Ο συγγραφέας εστιάζει την προσοχή του άλλοι: στην συνεισφορά των τυπογράφων στους αγώνες των Ελλήνων για ελευθερία και δημοκρατία. Συνεπώς, το έργο του αποτελεί μία καταγραφή ιστορικών γεγονότων που άφορούν την Ελλάδα και στα όποια συνέβαλαν πάρα πολύ Έλληνες και ξένοι τυπογράφοι. Το *Χρονικό* σταματάει το 1909, αλλά στον τρίτο τόμο περιέχονται και πολλές προσωπικές μαρτυρίες του συγγραφέα για τυπογραφεία που επέζησαν και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο συγγραφέας εξηγεί ότι η αντικειμενική ιστορική γερονότων — έστω κι αν πρόκειται για γεγονότα που σχετίζονται με τυπογράφους — απαιτεί κάποια χρονική απόσταση. Στον επίλογο ωστόσο, ο συγγραφέας κάνει έκκληση στους αναγνώστες να του στείλουν ό,τι στοιχεία αυτοί διαθέτουν για την ελληνική

τυπογραφική ιστορία του 20ού αϊ. Λέτε ο Σκιαδάς να σχεδιάζει να κυκλοφορήσει και έναν τέταρτο τόμο του *Χρονικού* του; Ο ίδιος βρίσκεται σε προχωρημένη ηλικία και η υγεία του μάλλον δεν του επιτρέπει πολλά. Όμως καλό θα ήταν, με τὰ στοιχεία που πιθανότατα έχει συγκεντρώσει ο Σκιαδάς, κάποιος να πάρει τὴν σκυτάλη.

*
* *
*

Ἐ. Χ. Κάσδαγλης, *Τὸ ἀγλαότεχνο τυπογραφεῖο τῶν ἀδελφῶν Ταρουσόπουλου*, Ἄγρα, Ἀθήνα 1990. Σελ. 81. Χωρίς ISBN. Τιμὴ 7,34€ (2.500 δρχ.). Διατίθεται ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα.

Τὸ τυπογραφεῖο ποὺ ἴδρυσε στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰ. ὁ Στέφανος Ν. Ταρουσόπουλος στὴν Καστέλα τοῦ Πειραιᾶ ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα καλλιτεχνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἑλλάδας. Σ' αὐτὸ τὸ τυπογραφεῖο ἐκτυπώθηκαν οἱ πρώτες ποιητικὲς συλλογὲς τοῦ Σεφέρη καὶ τοῦ Ἑλύτη. Σ' αὐτὸ τὸ τυπογραφεῖο τύπωσε τὰ πιὸ πολλὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Γιάννη Κεφαλληνός, ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ κορυφαίους ἑλληνες χαρακτές. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στέφανου Ταρουσόπουλου, τὸ τυπογραφεῖο πέρασε στοὺς γιουὺς του, Νέστορα καὶ Πέτρο. Τὸ τυπογραφεῖο ὀδηγήθηκε σιγά-σιγὰ στὸν μαρasmus καὶ τὴν χρεωκοπία, γιὰ νὰ κλείσει ὀριστικὰ τὸ 1972. Τὰ μεταλλικὰ στοιχεῖα τοῦ τυπογραφείου, ἑλληνικὰ, λατινικὰ καὶ κοσμήματα ποὺ ἔφταναν τὰ 2.200 εἶδη καὶ ζύγιζαν 18 τόνους, πουλήθηκαν — τί κρίμα! — γιὰ παλιομέταλλο.

Ὁ Ἐμμανουήλ Χ. Κάσδαγλης, συγγραφέας καὶ ἐπιμελητὴς ἐκδόσεων μὲ πενήντα χρόνια πείρα, ἀφηγεῖται μὲ τρόπο μάλλον νοσταλγικὸ πῶς ἔμπλεξαν μὲ τοὺς Ταρουσόπουλους ὁ Κεφαλληνός, ὁ Πρεβελάκης καὶ ὁ Κόντογλου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδιος ὁ Κάσδαγλης ὡς μαθητευόμενος ἐπιμελητὴς. Στὸ βιβλίο διαβάζουμε ἀκόμα γιὰ τὸ ἄγχος τοῦ Σεφέρη γιὰ τὴν ἔγκαιρη κυκλοφορία τῶν συλλογῶν του, γιὰ τὶς γκρίνιες καὶ τὶς ἀλληλοκατηγορίες τοῦ Σικελιανοῦ μὲ τὸν Καζαντζάκη γιὰ τὸ βραβεῖο Νόμπελ (ποὺ δὲν τὸ πῆρε τελικὰ οὔτε ὁ ἓνας οὔτε ὁ ἄλλος), καθὼς καὶ γιὰ τὸ τρέξιμο γιὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ Ἄξιον ἔστί πρὶν τὴν Πρωτοχρονιά τοῦ 1960, ὥστε ὁ Ἑλύτης νὰ εἶναι ὑποψήφιος γιὰ τὸ Κρατικὸ Βραβεῖο Ποίησης τοῦ ἔτους 1959.

Με λίγα λόγια, πρόκειται για ένα μικρό βιβλίο εξαιρετικής τυπογραφικής ποιότητας με άνεκδοτολογικό κυρίως χαρακτήρα. Συνιστάται σε ιστορικούς τής τυπογραφίας και λάτρεις του προσεγμένου βιβλίου!

*
*
*

Stanley Morison, *Letter Forms — Typographic and Scriptorial: Two Essays on Their Classification, History and Bibliography*, Hartley & Marks, Vancouver, Canada 1997. Σελ. 128. ISBN 0-88179-136-9. Τιμή 19,95 δολ. ΗΠΑ (περίπου 25 €). Διατίθεται από βιβλιοπωλεία ξενόγλωσσων έπιστημονικών βιβλίων.

**Stanley Morison
(1889–1967)**

Το όνομα Stanley Morison μπορεί να μην λείει πολλά στους περισσότερους από έμάς, αλλά σίγουρα όλοι μας κάπου κάποτε είδαμε ή και χρησιμοποιήσαμε το δημιούργημά του: την γραμματοσειρά Times New Roman.

Ό Stanley Morison (1889–1967) ήταν ένας αὐτοδίδακτος τυπογράφος, συγγραφέας και ιστορικός τής τυπογραφίας που έζησε σχεδόν όλα του τὰ χρόνια στο Λονδίνο. Άτομο βαθειά θρησκευόμενο, ό Morison προσπάθησε σε όλον τόν βίο του να βρεί την τελειότητα μέσα από τó μέτρο και τήν τάξη. Ός πρότυπά του, ό Morison χρησιμοποιούσε διάφορα θρησκευτικά βιβλία τών άπαρχών τής τυπογραφίας. Σύμφωνα δε με όρισμένους κριτικούς τής τέχνης τής τυπογραφίας, ότιδήποτε σχεδίασε ό ίδιος ό Morison διαπνέεται από τις αὐστηρές άρχές του

καθολικισμού.

Μετά από μία σύντομη περίοδο σε διάφορους έκδοτικούς οίκους και στοιχειοχυτήρια, ό Morison ίδρυσε τόν τυπογραφικό όμιλο The Fleuron Society και ανέλαβε τήν έπιμέλεια του περιοδικού *The Fleuron*, που εξέδιδε ό όμιλος αυτός από τó 1923 έως τó 1930. Τó 1932 ό Morison σχεδίασε τήν γραμματοσειρά Times New Roman για λογαριασμό τής εταιρείας Monotype. Η γραμματοσειρά αυτή χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στο φύλλο τής έφημερίδας *The London Times* τής 2ας Δεκεμβρίου 1932 και κατέληξε να είναι ή γραμματοσειρά με τήν μεγαλύτερη έμπορική έπιτυχία κατά τόν 20ό αί.

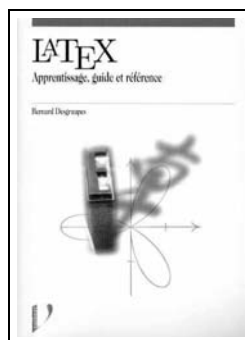
Τó συγκεκριμένο βιβλίο, τó όποιο προλογίζει ό John Dreyfus, περιέχει μία μελέτη τής Beatrice Ward με άντικείμενο τó έργο του Morison. Άκολουθούν δύο μελέτες του ίδιου του Morison: ή πρώτη επάνω στην ιστορική ταξινόμηση τών γραμματοσειρών και τών παραλλαγών τους, και ή δεύτερη επάνω στα ίταλικά χειρόγραφα του 15ου και του 16ου αί., ένα θέμα που άπασχόλησε έκτεταμένα τόν

Morison. Πιστεύουμε ότι το βιβλίο αυτό θα φανεί χρήσιμο σε όσους ασχολούνται με την ιστορία της γραφής και της τυπογραφίας, καθώς και με τον σχεδιασμό γραμματοσειρών.

*
*
*

Bernard Desgraupes, *L^AT_EX: Apprentissage, guide et référence*, Éditions Vuibert Informatique, Paris 2000. Σελ. 760. ISBN 2-7117-8658-7. Τιμή 44,06 €. Διατίθεται από βιβλιοπωλεία ξενόγλωσσων επιστημονικών βιβλίων.

Εάν ψάχνατε για το πιο πλήρες έγχειρίδιο του L^AT_EX στα γαλλικά, μην ψάχνετε άλλο! Οι 760 σελίδες του βιβλίου που έγραψε ο Desgraupes καλύπτουν σχεδόν τα πάντα γύρω από το L^AT_EX: από μαθήματα για αρχάριους (α' μέρος) έως την στοιχειοθεσία χημικών συμβόλων και τον σχεδιασμό διαγραμμάτων Feynmann (β' μέρος)· από την επιλογή χαρακτήρων έως την εγκατάσταση και χρήση γραμματοσειρών PostScript. Ίσως δέ να είναι το μοναδικό βιβλίο για το L^AT_EX που περιγράφει με αρκετή λεπτομέρεια το πακέτο babel και την στοιχειοθεσία πολλών γλωσσών από τα ελληνικά έως τα σανσκριτικά.

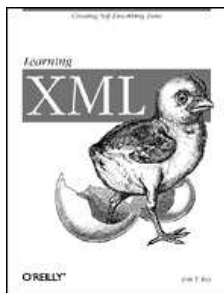
Και εάν ακόμα αυτό που χρειάζεστε είναι ένα βιβλίο αναφοράς, τότε να είστε βέβαιοι πώς το έγχειρίδιο του Desgraupes θα σας είναι υπεραρκετό. Στο γ' μέρος του βιβλίου θα βρείτε όχι μόνο μία πλήρη περιγραφή όλων των όρισμών (μακροεντολών) του L^AT_EX, αλλά ακόμα και μία περιγραφή της κωδικοσελίδας LGR για τις ελληνικές γραμματοσειρές.

Πρόκειται για έναν τόσο ολοκληρωμένο οδηγό του L^AT_EX που μάς κάνει να πούμε: Κρίμα που δεν κυκλοφορεί και στα αγγλικά για να το χρησιμοποιήσει πιο πολύς κόσμος!

*
*
*

Erik T. Ray, *Learning XML*, O'Reilly, Cambridge, Massachusetts, USA 2001. Σελ. 368. ISBN 0-596-00046-4. Τιμή 34,95 δολ. ΗΠΑ (39,35 €). [Επίσης σε γαλλική μετάφραση: **Erik T. Ray, *Introduction à XML***, Éditions O'Reilly, Paris 2001. Σελ. 368. ISBN 2-84177-142-3. Τιμή 34 € (233,03 γαλ. φράγκα).] Διατίθεται από βιβλιοπωλεία ξενόγλωσσων επιστημονικών βιβλίων.²

² Τα μέλη του Συλλόγου *εφτ* μπορούν επίσης να προμηθευθούν τα συγκεκριμένα βιβλία σε μειωμένη τιμή άμευθείας από τον εκδοτικό οίκο O'Reilly (www.oreilly.com). Για περισσότερες

Για τὸ συγκεκριμένο βιβλίο, ὁ Ἀπόστολος Συρόπουλος γράφει:

«Ένα ακόμη βιβλίο για την XML από τον εκδοτικό οίκο O'Reilly. Το βιβλίο δεν προσπαθεί να μας εισαγάγει σε ὄλο το εύρος της σχετικής με την XML τεχνολογίας, αλλά παρουσιάζει μεθοδικά με παραδείγματα ὅλα τα βασικά χαρακτηριστικά της XML. Επίσης παρουσιάζει τα λεγόμενα φύλλα ὕφους (stylesheets), τους ορισμούς τύπου εγγράφου (document type definitions), ενώ παράλληλα δίνονται πραγματικές εφαρμογές XML, ὅπως ένα φύλλο ὕφους XSLT το οποίο μετατρέπει ένα έγγραφο γραμμένο στην DocBook σε ένα έγγραφο HTML. Πιστεύουμε ὅτι το βιβλίο αυτό θα αποδειχθεῖ χρήσιμο σε ὅποιον θέλει να κάνει κτῆμα του την XML.»